

**משפט
והלכה
בישראל**

משפט והלכה בישראל

בית דין לממונות

שע"י מכון "ארץ חמדה"

חוברת רקע ומסמכי בית הדין

בהוצאת מכון "משפט והלכה בישראל"
עמותה רשומה 580282515

מסת"ב 4-014-436-965
כסלו תשס"ז

© כל הזכויות שמורות

משפט והלכה בישראל
ת.ד. 36238 ירושלים 91360
טל: 02-5382710 פקס: 02-5379626
beitdin@eretzhemdah.org
www.eretzhemdah.org
משרד: רח' המ"ג 5 ירושלים
בית הדין: כנפי נשרים 24 ירושלים

תוכן

- 5 א. בית הדין "משפט והלכה בישראל" - רקע, התנהלות ומדיניות הלכתית.
- 7 ב. סדרי הדין.
- 12 ג. כללי האתיקה לדייני בית הדין.
- 16 ד. תאור הליך הגשת תביעה בבית הדין.
- 17 ה. שטר הבוררות.
- 19 ו. "נספח לחוזה" - תוקף הלכתי וקביעת בורר מוסכם.
- 21 ז. רשימת דייני בית הדין, ההנהלה התורנית וההנהלה הציבורית.

בית הדין "משפט והלכה בישראל"

רקע, התנהלות ומדיניות הלכתית

• רקע

מעטים הישראלים, אפילו בתוך הקהילה הדתית, הרואים בבתי הדין הרבניים את הפורום הנכון ליישוב סכסוכים אזרחיים-עסקיים. לצערנו, בתי הדין משמשים כמעט באופן בלעדי, כערכאה לענייני גירושין ומעמד אישי. גם מערכת המשפט האזרחית כורעת תחת הנטל, והיא אינה מצליחה לתת שירות יעיל לציבור הבא בשעריה.

ההימנעות משימוש בבתי הדין הרבניים אינה רק בעיה הלכתית חמורה, אלא גם בעיה תרבותית - חברתית. אחד המרכיבים של החזון הציוני - חידושה של לאומיות יהודית ריבונית - ביטא שאיפה שהמערכת המשפטית תשקף את ערכי הצדק היהודי ואת המסורת המשפטית היהודית. צדק נגיש, הוגן ולא יקר מהווה רכיב חיוני של כל חברה מתורבתת ומתוקנת. אכן, אפילו בשבע מצוות בני נח כלולה החובה לקיומם של בתי דין הוגנים.

על רקע זה, הוחלט על ידי מוסדות "ארץ חסדה" להקים בית דין רבני חדש, שיציע דרך ליישוב סכסוכים וישרת את הציבור הישראלי הרחב, על-פי דין תורה ובמסגרת החוק - בית הדין "משפט והלכה בישראל".

בכל עת ינהל בית הדין את ענייניו באופן שייתן ביטוי לעקרונות של **שירות יעיל, מקצועי והגון. ועדת היגוי**, הכוללת דיינים ומשפטנים כאחד, הכינה את עקרונות היסוד והנוהל של בית הדין, באופן העולה בקנה אחד הן עם ההלכה והן עם החוק האזרחי הישראלי. לבית הדין **הנהלה ציבורית** רחבה, הכוללת מנהיגות מכובדת של ראשי קהילות, עורכי דין ואנשי עסקים שתפקידה להבטיח את הסטנדרטים הגבוהים ואת איכות השירות. לרשות בית הדין עומדת מערכת יועצים משפטיים מהשורה הראשונה.

• התנהלות

האווירה בבית הדין מהבחינות החיצונית והתפקודית כאחד הינה מקצועית ומכובדת. **סדרי הדין** - לבית הדין סדרי דין אשר ימומשו בהקפדה. סדרי הדין נערכו על-ידי ועדת ההיגוי, וקיבלו את אישורם של ההנהלות התורנית והציבורית שלו. ועדת ההיגוי קבעה גם כללי אתיקה לדייני בית הדין, אשר גם הם מבטאים את הסטנדרטים הגבוהים שלפיהם יפעל בית הדין.

שקיפות – פסקי בית הדין מנומקים ובהירים. מבחר מפסקי בית הדין יפורסם ויופץ תוך התחשבות ושמירה על פרטיותם של הצדדים, כדי להביא לפני הציבור את יסודות ההלכה והמשפט שעליהם מבוססת עבודת בית הדין. פסקים אלה יהוו דוגמה לפתרונות שבית הדין נתן לבעיות השעה בתחום זה.

ערכאת ערעור – כחלק מתפיסת האיכות והשקיפות, ייסד בית הדין ערכאת ערעור, אשר במקרים מסוימים תבחן מחדש את הכרעת הדין.

מיקום – אולם הדיונים ממוקם בירושלים, ברחוב כנפי נשרים מס' 24 קומה מס' 1. ניתן לקבל את שירותי בית הדין גם באזור השפלה.

• מדיניות בית הדין

המדיניות ההלכתית שבה נוקט בית הדין "משפט והלכה בישראל" נקבעת על-ידי ההנהלה התורנית שלו, הכוללת דיינים, רבנים וראשי ישיבות המייצגים את עולם התורה בארץ ובתפוצות. הבנה מעמיקה של עקרונות דין התורה היא הערובה הראשונה במעלה להכרעה צודקת ויעילה של כל סכסוך.

בתחומים רבים יש למנהג המדינה משמעות הלכתית, והדבר בא לידי ביטוי בפסקי דין רבים של בתי הדין למסונות. בית הדין יפעל מתוך מודעות מלאה למנהג המדינה, ותוך בחינת ההשלכות ההלכתיות שלו. יועצים משפטיים ומומחים אחרים מהשורה הראשונה יסייעו לבית הדין לבצע את המשימה שלו בצורה הטובה ביותר. עם זאת, בשום אופן לא יותר לוועדות אלו להתערב בהחלטות בית הדין או להפריע להן.

על שני רכיבים אלו נוסף מרכיב מרכזי, המרחיב את סמכויותיו של בית הדין ומאפשר הכרעה ראויה בכל מקרה. בהסכם הבוררות שעליו חותמים הצדדים מסמיכים הצדדים את בית הדין לחייב במקום עקיפים וכן בתשלומי הוצאות משפט, על-פי שיקוליו. כמו כן הוסדר באופן חד-משמעי מעמדה של חברה בע"מ. במסגרת סמכותו של בית הדין לדון "על-פי דין או לפשרה לפי שיקול דעתו ומיטב שפיטתו" יכול בית הדין לשלב שיקולים נוספים.

בחוברת זו נאספו המסמכים הבסיסיים המשמשים את בית הדין והמתארים את דרכי התנהלותו. עיון בסדרי הדין ובכללי האתיקה יוכל לתת מבט ראשוני על אופיו של בית הדין (פרקים ב'ג). לאחר מכן, לשם הבהרה, מובא תיאור בלשון פשוטה של הליך הגשת תביעה (פרק ד). בהמשך (פרק ה) הבאנו את הסכם הבוררות שאליו התייחסנו לעיל.

המסמך האחרון בקובץ זה (פרק ו) הוא "נספח לחזה" – תוקף הלכתי וקביעת בורר מוסכם. נספח זה יכול לשמש כנספח לחחים רבים אשר נערכו בסגנון שאינו מותאם לדרישות ההלכתיות. הנספח נותן תוקף הלכתי להתחייבויות השונות, ומשלב גם תנאי של היתר עסקה, על מנת למנוע איסור ריבית. בסוף הקובץ (פרק ז) הוספנו רשימה של העומדים בראש בית הדין: דייני בית הדין, ההנהלה התורנית וההנהלה הציבורית.

אנו מייחלים לכך שנזכה שבית הדין יהווה נדבך נוסף בהתגשמות חזון הנביאים לבניינה של ירושלים וגאולתם של ישראל:

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה..." ישעיה א, כז

סדרי הדין

בית הדין "משפט והלכה בישראל"

א. הרכב בית הדין

1. בית הדין יושב בהרכב של שלושה, אלא אם ביקשו כל בעלי הדין שעניינם ידון בפני דיין יחיד, בהתאם להוראות פרק ב.
2. בראש ההרכב ישב מי שנקבע לכך על ידי נשיאות בית הדין.
3. ליושב ראש ההרכב תהיה הסמכות לדון לבדו בבקשות לצווי ביניים, לצוים זמניים, להחלטות ביניים אחרות וכן בענייני סדר ונוהל ורשאי הוא להסמיך לדון בעניינים כאמור, חבר אחר של בית הדין.
4. החלטה של דיין לפסול את עצמו או להסתלק מלדון בעניין, טעונה אישור של אחד מראשי אבות בית הדין.
5. החלטה של דיין כאמור, עקב פסול בשל קירבה משפחתית לפי הדין, אינה טעונה אישור כאמור.

ב. דיין יחיד

1. רשאים בעלי הדין יחדיו להגיש בקשה שעניינם ידון בפני דיין יחיד, הבקשה תוגש לנשיאות בית הדין, להחלטה. החליטה נשיאות בית הדין לאשר את הבקשה, ידון הענין לפני דיין יחיד שיקבע על ידי נשיאות בית הדין.
2. במקרה כזה כל הסמכויות של "מותב תלתא" (פירוש: בית דין בהרכב שלשה דיינים) יהיו לדיין היחיד, שיקבע על ידי נשיאות בית הדין.

ג. הגשת התביעה

1. כל תביעה תוגש כשהיא מודפסת למזכירות בית הדין, בשלשה עותקים ובנוסף לכך עותקים לפי מספר הנתבעים.
2. כתב התביעה יכיל:
 - 2.1 שמו המלא של התובע, מספר תעודת זהות, במקרה של תאגיד מספר הרישום שלו וכתובתו, כולל מיקוד, מספרי טלפון - קבוע ונייד, פקסמליה וכתובת דואר אלקטרוני.

- 2.2 שמו המלא של הנתבע, מספר תעודת זהות, במקרה של תאגיד מספר הרישום שלו וכתובתו, כולל מיקוד, וכן מספרי טלפון, קבוע ונייד, פקסמיליה וכתובת דואר אלקטרוני אם ידועים לנתבע.
- 2.3 פירוט העובדות המשמשות יסוד לתביעה בצירוף המסמכים התומכים בגירסת הנתבע.
- 2.4 הסעד הנתבע, ואם התביעה היא לתשלום כספי יש לנקוב בסכום הנתבע, ודרך חישובו.
- 2.5 התובע רשאי לכלול בכתב התביעה, תביעות אחדות הנובעות מעילות שונות ונפרדות, ובלבד שהן מתייחסות לאותם נתבעים או לחלקם.
3. כתב התביעה יהיה חתום על ידי התובע או על ידי מייצגו באם צורף לכתב התביעה יפוי כח למייצג.
4. לכתב התביעה יהיה מצורף תשלום של רבע אחוז (0.25%) מהסכום הנתבע או משווייה של התביעה הגבוה מהשניים. התשלום המינימלי לפתיחת תיק הוא 200 ₪.
5. עם פתיחת הדיונים על התובע לשלם חצי האחוז נוסף (0.5%) ולא פחות מ-300 ₪ נוספים.

ד. הזמנה לדין

1. מזכירות בית הדין תקבל את כתב התביעה מאת התובע, תרשום על גבי כתב התביעה את תאריך קבלתו ותקבע מספר סידורי לתיק.
2. א. מזכירות בית הדין תשלח לנתבע את כתב התביעה, כולל צירופיו וכן הזמנה לדין ליום שנקבע, לפי הטופס המצורף.
- ב. מזכירות בית הדין תעביר את כתב התביעה בצירוף נספחיו לנתבע באחת משתי הדרכים הבאות: בדואר רשום עם אישור מסירה או במסירה אישית ע"י שליח עם אישור מסירה.
3. על הנתבע להגיש כתב הגנה תוך 30 יום מקבלת כתב התביעה.
4. בכתב ההגנה יש להתייחס לכל הסעיפים שבכתב התביעה ולפרט את גירסתו של הנתבע ביחס לעובדות שנטענו על ידי התובע. על הנתבע לצרף לכתב ההגנה את המסמכים התומכים בגירסתו.
5. הנתבע רשאי לצרף לכתב ההגנה תביעה שכנגד, אף אם התביעה שכנגד נובעת מעילות אחרות או מעובדות אחרות מאלו שבכתב התביעה.
6. בית הדין רשאי להחליט שהתביעה שכנגד תידון בהליך נפרד, אם הוא בדעה שדיון מאוחד עלול להכביד על בירור תביעת התובע.
7. כל הזמנה לדין (לאחר משלוח כתב התביעה) וכל החלטת בית הדין, תישלח לנוגעים בדבר, באחת הדרכים המופיעות בסעיף 2ב, או בכל דרך אחרת הנראית לבית הדין לרבות בין השאר פקסמיליה ודואר אלקטרוני.

ה. חתימה על שטר בוררות

1. בישיבה הראשונה של הבוררות, יבדוק בית הדין אם נחתם שטר הבוררות. כל שינוי מנוסח שטר הבוררות שנועשה בהסכמת הצדדים דורש אישור של בית הדין.
2. קבעו הצדדים את בית הדין בהסכם מראש כבורר מוסכם ולא חתמו על שטר בוררות מפורט, יפסוק בית הדין בדרך הנראית לו הסועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה של הסכסוך ויפסוק לפי מיטב שפיתתו על פי החומר שבפניו. בית הדין לא יהיה קשור בדיון המהותי, בדיני הראיות, בסדרי דין המהותי או במועדים הקבועים בחוק הבוררות והוא יהיה פטור מלמק פסקו.

ו. סהלך הדיון

1. ניהול הדיון וכן השמירה על הסדר והמשמעת בעת הדיון, הם בידי יושב הראש של הרכב בית הדיון.
2. הדיון מתנהל לפי הסדר דלהלן:
 - 2.1 טענות התובע והנתבע.
 - 2.2 עדויות והוכחות. תחילה של התובע ולאחריו של הנתבע.
 - 2.3 סיכומי בעלי הדיון בע"פ או בכתב, לפי החלטת בית הדיון.
3. סהלך הדיון, דברי בעלי הדיון והעדים יירשמו בפרוטוקול בידי אחד מדייני ההרכב או בדרך אחרת, שיקבע בית הדיון.
4. לאחר דיון במעמד הצדדים, רשאי בית הדיון לקבל סן הצדדים, לבקשתו או לבקשת הצדדים, הבהרות בכתב, השלמת ראיות והשלמת טענות, ולפסוק על פיהן לפי שיקול דעתו. עותקים של פניית בית הדיון ותשובות הצדדים יסרו גם לצד שכנגד, אשר לו תנתן האפשרות להגיב לדברים בכתב תוך זמן סביר.
5. בית הדיון יחליט על פי שיקול דעתו אם יש מקום לדיון נוסף בנוכחות הצדדים.
5. בסיום הדיון יורה בית הדיון על סיכום הטענות כאשר תחילה יסכם התובע ולאחריו הנתבע.

ז. פסק דין

1. כל פסק דין צריך להכיל:
 - 1.1 סיכום תמצית של טענות בעלי הדיון.
 - 1.2 קביעת העובדות החשובות לפסק הדיון.
 - 1.3 נימוקי ההכרעה.
 - 1.4 הכרעת בית הדיון.
 - 1.5 על מי חלות הוצאות המשפט וכן שכר הטרחה של המייצג ושיעורם.
2. האמור בסעיפים 1.1, 1.2, 1.3 לא חל, כאשר בעלי הדיון פטרו את בית הדיון מלנמק את פסק הדיון.
3. כל החלטה או פסק ייחתמו על ידי כל הדיינים שישבו בדיון. ניתנה ההחלטה או פסק הדיון ברוב דעות, יצוין הדבר בהחלטה או בפסק הדיון.
4. בית הדיון יודיע לבעלי הדיון על מועד מתן פסק הדיון, אלא אם החליט לשלוח להם את פסק הדיון בדואר רשום, עם אישור מסירה.

1. **בקשה לסעד זמני טרם חתימת הצדדים על שטר בוררות**
כל עוד לא חתמו כל בעלי הדין על שטר הבוררות, לא ישמע בית הדין בקשות למתן סעד זמני כנגד בעל דין אשר אינו חתום על שטר הבוררות.
2. **בקשה לסעד זמני לאחר חתימת הצדדים על הסכם בוררות**
 - א. הוגשה בקשה לסעד זמני לאחר חתימת בעלי הדין על הסכם בוררות, רשאי בית הדין ליתן את הסעד המבוקש, אם שוכנע בצורך במתן הסעד המבוקש כדי למנוע מק למבקש.
 - ב. בית הדין רשאי ליתן כל סעד זמני הדרוש להבטחת ביצוע פסק הדין בעת מתן פסק הדין או לאחריו; הבקשה לסעד הזמני יכול שתהיה בעל פה.
3. **הדיון בבקשה**
 - א. בקשה למתן סעד זמני תידון במעמד שני הצדדים, ואולם רשאי בית הדין ליתן צו על פי צד אחד, אם שוכנע, על בסיס ראיות מהימנות לכאורה, כי קיים חשש סביר שההשהיה שבקיום הדיון במעמד הצדדים תסכל את מתן הצו או תגרום למבקשה מק חמור.
 - ב. על אף האמור בתקנת משנה א, יידונו בקשות לצו עיקול זמני, או צו הגבלת שימוש בנכס במעמד צד אחד, אלא אם כן שוכנע בית הדין כי אין בקיום דיון במעמד הצדדים כדי לסכל את מתן הצו.
4. **צו במעמד צד אחד**
 - א. ניתן צו, במעמד צד אחד, יקיים בית הדין דיון במעמד הצדדים בהקדם האפשרי.
 - ב. העתק הצו, העתק הבקשה והמסמכים המצורפים אליה יומצאו ע"י המבקש במסירה אישית למשיב בתוך שלושה ימים, אלא אם כן קבע בית הדין מועד מאוחר יותר מטעמים מיוחדים שיירשמו; לבקשת המחזיק, יורה בית הדין למבקש להמציא למחזיק בהקדם האפשרי העתק הבקשה והמסמכים המצורפים אליה.
5. **פניה לבית המשפט המוסמך**
בכל מקרה בו ביצוע הצו הזמני כרוך בהפעלת צד ג', לרבות, בין השאר, אדם פרטי, רשות ממשלתית מוסמכת וכיו"ב, יביא המבקש את הצו הזמני בפני בית המשפט המוסמך, מכח סעיף 16 (א) (5) לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968.
6. **עיון מחדש**
 - א. בית הדין רשאי בכל עת לעיין מחדש בצו זמני שניתן, אם ראה כי הדבר מוצדק בשל נסיבות שהשתנו או עובדות חדשות שנתגלו מאז מתן הצו, או אם ראה כי מלכתחילה לא היתה הצדקה למתן הצו.
 - ב. בעיון מחדש רשאי בית הדין לקיים, לשנות או לבטל, את החלטה נושא העיון, או לתת החלטה אחרת במקומה; בין השאר, רשאי בית הדין להורות כי אם יפקיד המשיב סכום מסוים כעירבון או ימציא ערובה מספקת אחרת להבטחת ביצוע פסק הדין, יפקע הצו הזמני.
7. **פקיעת הסעד הזמני**
סעד זמני יפקע -
 - 7.1 עם סילוק התובענה, עם ביצוע פסק הבורר או בתום המועד שנקבע בו, לפי המוקדם;
 - 7.2 אם הצו הזמני ניתן במעמד צד אחד, למעט צו מניעה זמני, ולא הומצא למשיב במסירה אישית כאמור בתקנה 4ב לעיל, זולת אם בית הדין קבע אחרת, מטעמים מיוחדים שיירשמו;
 - 7.3 עם ביטולו על ידי בית הדין, בין עם מתן פסק הבורר, בין לפני ובין לאחריו.

8. עיצומים

- הפר צד הוראות צו זמני מסיבה התלויה בו, רשאי בית הדין לפי בקשת הצד השני, לנקוט אחד או יותר מהצעדים הבאים:
- 8.1 לחייב את הצד המפר בתשלום הוצאות לצד השני.
- 8.2 לדחות את התובענה, אם הצד המפר הוא התובע; לקבל את התובענה ללא הגנת הנתבע, אם הצד המפר הוא הנתבע.

ט. ערעור

1. לצדדים הזכות לערער על פסק־דין או על החלטה של בית הדין בהתאם לתקנות אלו, זולת אם ויתרו על זכות זו בהסכמה בכתב או בהסכמה בעל פה שתרשם בפרוטוקול בית הדין.
 - א. על פסק דינו של בית הדין אין ערעור, אלא ברשות אחד מראשי אבות בתי הדין.
 - ב. בבית הדין לערעור ישב אחד מראשי אבות בית הדין ושני חבריו שיקבעו על ידי נשיאות בית הדין.
 3. אין ערעור אלא על יסוד הנימוקים דלהלן:
 - א. טעות בהלכה.
 - ב. טעות הנראית לעין בשיקול־הדעת או בקביעת העובדות.
 - ג. פגם מהותי בניהול הדיון באופן המשפיע על תוצאות הדיון.
 4. אין ערעור על יסוד נסיבות שנתעוררו אחרי סיום הדיון או על־פי הוכחות או עובדות אשר לא הובאו בפני בית־הדין הפוסק.
 5. אין ערעור המבוסס על טענות שבעובדה בלבד.
 6. אין ערעור על פסק דין זמני או החלטת ביניים של בית הדין, אלא ברשות שני ראשי אבות בית הדין, מטעמים מיוחדים שיירשמו.
 - א. הבקשה למתן רשות ערעור, לפי סעיף 3, תוגש תוך שלושים יום מיום מתן פסק הדין. לא החמן אחד מן הצדדים לשימוע פסק הדין, הבקשה תוגש תוך שלושים יום מהיום שפסק הדין נמסר לו כדין.
 - ב. הבקשה למתן רשות ערעור, לפי סעיף 6, תוגש תוך שבעה ימים ממתן פסק הדין הזמני או החלטת הביניים, או ממועד מסירתו על פי סעיף 4 ב לפרך ח', המאוחר מבין השניים.
 8. הבקשה למתן רשות ערעור תוגש בכתב ובה יפרט המבקש נימוקים הלכתיים, שלדעתו יש בכוחם להביא לביטול או לשינוי של פסק הדין נשוא הערעור. ההחלטה על הבקשה יכול שתנתן, על יסוד הבקשה שבכתב בלבד.
 9. החלטה לאישור בקשת ערעור או לדחיתה של הבקשה אינה מחייבת מסירת נימוקים.
 10. על אף האמור בסעיף 1 דלעיל, גם אם ויתרו הצדדים על זכות הערעור, רשאי אחד מראשי אבות בית הדין להיענות לבקשה למתן רשות ערעור, אם לדעתו ההלכה שנפסקה בפסק הדין נשוא הערעור היא תקדימית, יש לה השלכות מעבר לעניין הנדון או שיש בה טעות בדבר משנה או טעות הנראית לעין בשיקול הדעת או קשה מבחינת תוצאותיה.

י. כללי

1. בית הדין רשאי, לפי שיקול דעתו, לסטות מסדרי הדין בכדי להביא לידי הכרעה צודקת ומהירה של הסכסוך.
2. בכל ענין שבסדרי הדין שאיננו קבוע בתקנות אלו יפעל בית הדין לפי שיקול דעתו לשם יעילות הדיון ועשיית צדק ומשפט.

כללי אתיקה לדייני בית הדין

משפט והלכה בישראל

א. עקרונות

1. "בי"ד של שלושה ... צריך שיהא בכל אחד מהם שבעה דברים ואלו הן:
חכמה וענוה ויראה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב.
וכל אלו הדברים מפורשים הן בתורה.
הרי הוא אומר: אנשים חכמים ונבונים, הרי בעלי חכמה אמור.
וידועים לשבטיהם, אלו שרוח הבריות נוחה מהם.
ובמה יהיו אהובים לבריות, בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה
ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות. ולהלן הוא אומר אנשי חייל - אלו שהם גבורים
במצוות ומדקדקין על עצמם וכובשין את יצרן עד שלא יהא להן שום גנאי ולא שם
רע ויהא פרקן נאה ובכלל אנשי חיל - שיהיה לב אמיץ להציל עשוק מיד עושקו, כענין
שנאמר ויקם משה ויושיען.
ומה משה רבינו עניו אף כל דיין צריך להיות עניו.
יראי אלוקים כמשמעו.
שונאי בצע - אף ממון שלהם אינן נבהלים עליו ולא רודפין לקבץ ממון.
שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו.
אנשי אמת - שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן.
אוהבים את האמת ושונאין את החמס ובורחין מכל מיני העוול.
(רמב"ם הל' סנהדרין, פ"ב הל' ז')
2. הדיין מצווה לשפוט משפט צדק ולעשות את מעשה המשפט, כצווי התורה המבוארים בשו"ע
ובפוסקים וכפי שנקבעו בתקנות הדיון.
3. במילוי תפקידו לא יהיה הדיין תלוי באיש.

ב. הימנעות משימוש במעמד השיפוטי שלא למטרותו

4. דיין ינהג בכל עיסוקיו באופן המונע מראש אפשרות לניגוד אינטרסים בין תפקידו השיפוטי לבין כל פעילויות אחרות.
5. דיין לא ינצל את מעמדו כדי לקדם את ענייניו הפרטיים, או את ענייניהם הפרטיים של אחרים, שלא כדין.
6. א. נייר המכתבים הרשמי של בית הדין ישמש את הדיין רק בהתכתבות הנוגעת לתפקידו.
ב. דיין רשאי לציין את תוארו כדיין בבית הדין "משפט והלכה בישראל" שעל יד "ארץ חסדה" על נייר המכתבים הפרטי שלו, על כרטיס הביקור, על שיקים או על מסמכים אחרים המשמשים לזיהוי. ואולם, דיין לא ישתמש במסמך הנושא את תוארו כדיין בפניות בהן כלולה בקשה להיתרים או לרישיונות, או בהעלאת השגות או בקשות בהן עלול השימוש בתוארו להיראות כנסיון להשיג מעמד מועדף, שלא כדין.
ג. דיין רשאי לציין תוארו בכל ספר או מאמר שהוא כותב.
7. דיין רשאי לתת חוות דעת על כושרו או על כשירותו המקצועית של מועמד לדיינות או על מי שעבד עימו, בין כמתמחה, בין במעמד אחר, בין בתקופת כהונתו כדיין בין לפניו.
8. דיין לא יפנה לרשויות ציבור או לאנשים פרטיים בבקשות מטעם גוף ציבורי, אליו הוא קשור, בנסיבות בהן מעמדו כדיין עלול להשפיע על החלטת הגורם אליו מופנית הבקשה.

ג. השפיטה

9. דיין יטפל וידון בכל תיק המועבר לטיפולו, אלא אם קיימים טעמים שבדין המחייבים כי יפסול עצמו מלדון בעניין, בכפוף לאישור הנשיא, או אחד מראשי אבות בית הדין.
10. דיין יקפיד על קיום ההליכים בפניו באורח מכובד ומסודר.
11. בשבתו על כס הדין ינהג הדיין בסבלנות, במתינות, בנימוס ותוך שמירה על מראית פני הצדק, כדין. וכן יוסיף ויחייב אחרים, הנוטלים חלק בדיון, לנהוג באותה דרך.
12. דיין רשאי להיוועץ בעניין שבפניו בעמיתיו הדיינים ובכל מי שימצא לנכון, כדי להוציא משפט צדק, בכפוף לסעיף 13.
13. דיין ישמור על סודיות הדיונים ויקפיד על צוות העוזרים שלא ילכו רכיל ויגלו סוד.
14. נקבע מועד לפתיחת הדיון, יקפיד הדיין על שעת הפתיחה אלא אם משתנה הדיון בשל אי סיומו של הליך קודם.
15. דיין לא ישהה את הדין, ימנע מכל עינוי דין ויסיים את הטיפול בכל עניין שהוא דן בו בהקדם האפשרי ובאורח יעיל.
16. דיין האחראי לניהול ולניווט הדיון שלפניו, ישקוד על קיום הדיון בדרכי הדיון הנאותות, בהתאם לאמור בסדרי הדין, של בית הדין.
17. דיין המעלה הצעה בפני בעלי הדין, יקפיד על כך שהצעתו תוגש בהתאם לכבודו של בית הדין ובנסיבות הענין.
18. דיין יימנע מהערות, בין בכתב בין בעל־פה, שיש בסיגנון או בדרך הצגתן כדי לפגוע בכבודו של דיין, בית דין אחר או בעל דין.

ד. עיסוק נוסף

19. א. דיין רשאי לקבל על עצמו עיסוק הולם מחוץ לכותלי בית הדין, אם אין הדבר נוגד עקרונות המותווים בכללים אלה.
- ב. כל עיסוק וכל מילוי תפקיד מחוץ לבית הדין חייב להלום את מעמדו של הדיין.
20. דיין לא יטול על עצמו פעילויות נוספות, אף אם מותרות הן על פי אופיין או על פי היתר שהוענק לו, אם אותן פעילויות עלולות לפגוע ביכולתו למלא כראות את תפקידו כדיין.
21. דיין לא יהיה נוכח בכנסים מפלגתיים ויימנע מהתבטאות מפלגתית-פומבית, בין בכתב בין בעל-פה. דיין לא ייעץ למפלגות או לגופים פוליטיים אחרים, פרט למתן ייעוץ בענייני דת, דין והלכה. לא יכנס ולא ירשה לכנס בביתו חוגי בית או התכנסויות כלשהן, לקידום נושאים מפלגתיים.
22. א. דיין לא יופיע כמרצה, או כמשתתף ברב-שיח, על נושאים מפלגתיים.
- ב. דיין רשאי להרצות בפומבי על נושאים שאינם משפטיים, אך בעשותו כן ינהג במידת הזהירות הראויה המתחייבת ממעמדו, תוך שמירה על גישה אובייקטיבית והימנעות מנימת דיבור פולמוסית.
- ג. דיין לא ירצה לפני גופים בעלי זהות מפלגתית, אלא בנושאים דתיים והלכתיים.
23. א. אין דיין רשאי לעסוק בהתרמת כספים של אנשים הבאים עימו במגע בבית הדין.
- ב. שמו של דיין יכול שיופיע על נייר מכתבים של מוסד, כחבר בגוף המנהל של אותו מוסד.
- ג. דיין רשאי לכהן בועדה המחלקת פרטים או מילגות להנצחת זכרו של נפטר.
24. לא יפיק דיין טובת הנאה חומרית כלשהי ממעמדו כדיין, בין במישרין בין בעקיפין.

ה. מניעת ניגוד אינטרסים

25. כהונתו של דיין אינה מחייבת אותו לנתק קשרים חברתיים, כולל קשרים עם טוענים רבניים ועורכי דין. אך דיין יפעיל שיקול דעת הלכתי ראוי, בחברת מי יהיה, וכיצד יראו הבריות, בנסיבות העניין, את הימצאותו בחברה מסוימת. דיין יימנע מכל התנהגות העלולה לעורר רושם של העדפת בעל דין או טוען רבני או עורך דין, בהתאם להלכה ולדין.

ו. פרסום

26. דיין לא יגיב בפומבי או באמצעי התקשורת, על דברים שפורסמו באחד מאמצעי התקשורת עליו אישית בענין הקשור בעבודתו בבית הדין. הדיין יפנה לאב בית הדין, והתגובה תיעשה במידת הצורך על ידי אחד מראשי אבות בית הדין בהתייעצות עם ההנהלה, או ע"י הדיין עצמו בהסכמת ההנהלה.
27. דיין יימנע מכל מעשה שיש בו משום פרסומת עצמית לעבודתו כדיין.
28. דיין לא יעמוד בקשר, לא במישרין ולא בעקיפין, עם כתבים של אמצעי התקשורת במטרה להפנות את תשומת ליבם לנעשה בבית הדין או להסביר את פסיקתו או להביא לידיעתם פסק דין שנתן, אלא על פי היתר של אב בית הדין.

ז. כללי התנהגות לדיינים:

29. הדיינים יופיעו לישיבות בית הדין רבע שעה לפני הזמן שנקבע לדיון, כדי שיהיו מוכנים לקראת הדיון וישלטו בחומר שבתיק העומד לדיון בפניהם, ולהבטיח שהדיון יתחיל בשעה שנקבעה.
30. על הדיינים, להקפיד שלא יוכנסו טלפונים סלולרים לתוך אולם הדיונים.
31. הדיינים לא יעסקו בכל פעילות אחרת לרבות לימוד, עיון, בדיקה, הגהות, וכדו' בזמן הדיונים.
32. הדיינים ישבו בבית הדין עם חליפות ועניבות.
33. לא ישוחח הדיין אודות הנושא שעומד בפניו לדיון עם גורם כל שהוא. אין האמור פוגע באמור לעיל סעיף ג 12.
34. בהסכמת הצדדים מראש ובכתב, לרבות רישום בפרוטוקול, רשאי הדיין לשוחח עם אחד מן הצדדים שלא בנוכחות הצדדים האחרים ובלבד ששיחה זו מתנהלת בבית הדין ומטרתה להביא את הצדדים לידי הסכמה.

ח. כללי

35. פרשנות כללי האתיקה, בכל מקרה בו יתעורר ספק, נתונה בידי נשיאות בית הדין.

הליך הגשת תביעה

הליך הגשת תביעה

הפונה לבית הדין מגיש את תביעתו למשרדי בית הדין. בכתב התביעה מפרט התובע את העובדות המשמשות יסוד לתביעה ואת הסעד הנתבע (ראה פירוט בסדרי הדין). עם הגשת כתב התביעה חותם התובע על הסכם הבוררות, המסמך את בית הדין להכריע בסכסוך. חשיבותה של חתימת התובע והנתבע על הסכם הבוררות היא במתן תוקף מחייב להסמכת בית הדין כבורר על-פי החוק.

השלבים מהגשת כתב התביעה ועד הדיון הראשון

לאחר הגשת התביעה פונה בית הדין אל הנתבע ומזמין אותו להתדיין בפניו בעניין התביעה. אל הנתבע נשלחת הזמנה לדיון, עותק של כתב התביעה ושטר הבוררות שעליו הוא צריך לחתום. כמו כן נשלחים אליו שאר מסמכי בית הדין. הזמנה לדיון נשלחת גם לתובע.

משך הזמן עד לקיום הדיון הראשון

במקרה שמגיעים לבית הדין שני הצדדים בהסכמה, תקבע מזכירות בית הדין מועד קרוב עד כמה שניתן, כשבועיים לאחר הגשת כתבי הטענות. במקרה של פניית התובע בלבד, הדיון נקבע לכ-40 יום לאחר הגשת כתב התביעה. הנתבע יתבקש לחתום על שטר הבוררות תוך 14 יום, ולהגיש כתב הגנה תוך 30 יום. לאחר שהנתבע ייענה לפניית בית הדין, תישלח לתובע תזכורת על קיום הדיון במועד שנקבע.

במקרה שהנתבע מסרב לבוא לדיון

במקרה שהנתבע מסרב לבוא לדיון תורה, עשוי בית הדין להוציא כנגד הנתבע כתב סירוב, בו מתיר בית הדין לתובע לממש את זכויותיו בכל דרך שהיא, כולל פנייה לערכאות אזרחיות. במקרה שהנתבע מסכים לדון בדיון תורה, אלא שהוא בוחר בית דין אחר, יעביר בית הדין "משפט והלכה בישראל", בהסכמת התובע, את הטיפול בתביעה לאותו בית דין.

תוקפה של הכרעת הדין

להכרעת בית הדין תוקף הלכתי, וכן תוקף חוקי, מכוח חוק הבוררות. לפיכך, במידת הצורך, ניתן לאשר את פסק הדין בבית המשפט המחוזי, ולממש אותו גם בהוצאה לפועל. אגרת בית הדין היא 0.75% מסכום התביעה, ולא פחות מ-500₪. אם יעשה בית הדין שימוש במוסחה מקצועי, הצדדים ישאו בעלות חוות הדעת. במקרה שבו לא יתקיים דיון, מכל סיבה שהיא, תעמוד האגרה על 200₪.

שטר בוררות

בין: _____ מס' ת"ז*: _____
 מרחוב _____ עיר _____ ת"ד _____ מיקוד _____
 טל. _____ פקס _____ דוא"ל _____
 (להלן צד א')

לבין: _____ מס' ת"ז*: _____
 מרחוב _____ עיר _____ ת"ד _____ מיקוד _____
 טל. _____ פקס _____ דוא"ל _____
 (להלן צד ב')

(* בתאגיד - יש לציין את מספר רישום התאגיד)

הואיל: ובין הצדדים נתגלעו חילוקי דעות כמפורט ו/או יפורט בכתבי בית הדין.
 והואיל: וברצון הצדדים למסור את הסכסוך האמור לבוררות.

אי לזאת הסכימו הצדדים כדלקמן:

1. הצדדים חוזרים ומאשרים את האמור במבוא דלעיל.
2. הצדדים מסכימים בזה את בית הדין "משפט והלכה בישראל" שליד מכון "ארץ חמדה" בתור בורר (להלן - "בית הדין").
3. בית הדין ידון ויפסוק בסכסוך שבין הצדדים ובכל הטענות והתביעות שיש לצדדים אחד כלפי השני כמפורט ו/או יפורט בכתבי בית הדין אשר יגישו הצדדים וכן בכל נושא אחר הקשור לנושא הבוררות אשר יועלה ע"י הצדדים במהלך הבוררות.
4. בית הדין יפסוק בסכסוך על פי דין או לפשרה, לפי שיקול דעתו ומיטב שפיטתו, עפ"י החומר שבפניו.
5. בית הדין יהיה רשאי לתת פסק הצהרתי, צו עשה או לא תעשה, צו ביצוע בעין, צווי ביניים, סעדים זמניים, החלטות ביניים אחרות וכל סעד אחר שבית משפט מוסמך לתת. כן רשאי הוא לתת פסק ביניים המכריע בנושא הבוררות חלקים חלקים. סמכותו האמורה לעיל של בית הדין תופעל בהתאם לסדרי הדין של בית הדין. כל הצדדים הנוגעים לבוררות זו מתחייבים בזה לציית לכל הוראותיו והכרעותיו של בית הדין בנידונים הנ"ל.

6. הצדדים מתחייבים לשלם בגין נזקי גרמא והפסדים של מניעת רווח בהתאם לנסיבות, כפי שיקבע על ידי בית הדין ולפי שיקול דעתו.
7. הצדדים מתחייבים לשלם הוצאות משפט ושכר טרחת ייצוג משפטי כפי שיקבע על ידי בית הדין, לפי שיקול דעתו.
8. הצדדים מסכימים שגם אם יוכרע הדין בפשרה ההחלטה תקבע על פי רוב דעות.
9. בית הדין לא יהיה כבול למועדים המופיעים בסעיף טו לתוספת לחוק הבוררות, תשכ"ח - 1968. עם זאת בעלי הדין ובית הדין ישתפו פעולה בכדי לסיים את הבוררות במהירות האפשרית. על אף האמור, על בית הדין ליתן הפסק לא יאוחר מששים יום מהישיבה האחרונה או מיום הגשת הסיכומים בכתב, הכל לפי המאוחר ביניהם.
10. א. הצדדים מכירים בעקרון שתאגיד משפטי הוא בעל זכויות וחובות ובכוחו לתבוע ולהתבע.
 ב. הצדדים מכירים בעקרון הגבלת האחריות של תאגידים, ועל כן תביעותיהם מופנות כלפי נכסי התאגיד ולא כלפי נציגי התאגיד הפועלים בשמו ולא כלפי בעלי מניותיו, אלא אם כן בית הדין סבור כי מנהלי או נציגי התאגיד או בעלי מניותיו אחראים אישית.
 ג. בכפוף לאמור בסעיף ב דלעיל, הצדדים מוחלים על האפשרות לתבוע את הנכסים שמעבר לרכוש התאגיד.
11. הצדדים מצהירים כי קראו את סדרי הדין של בית הדין ומקבלים אותם על עצמם ומתחייבים לנהוג על פיהם.
12. הצדדים מצהירים ומודים בזה כי הם קיבלו קנין מועיל כדין עפ"י דין תורה בבי"ד חשוב, על כל התחייבויותיהם בכל סעיף וסעיף שבהסכם זה, וכחומר כל התנאים וכחומר כל השטרות.

ולראיה באו הצדדים על החתום

היום ____ לחודש ____ תש ____ היום ____ לחודש ____ תש ____

____/____/____

____/____/____

צד ב'

צד א'

נספח לחוזה תוקף הלכתי וקביעת בורר מוסכם

מסמך זה הינו נספח לחוזה

שבין _____ ת"ז _____ - צד א

לבין _____ ת"ז _____ - צד ב

ואשר נערך בתאריך _____

הצדדים מודים בהודאה גמורה כי:

- את כל הפעולות החיובים וההקנאות המתוארות בהסכם הנ"ל, לרבות סכח, שכירות חיוב מסומן או כל התחייבות למעשה או מתן זכות, בין שנוסחו בחוזה בלשון חיוב או בלשון קנין, ביצעו הצדדים באופן של הקנאת הנכסים, הקנאת זכויות ויצירת החיובים הממוניים מעכשיו באופן היותר מועיל על פי ההלכה. כמו כן, שעבדו הצדדים כל נכסיהם לאותם חיובים.
- כמו כן קבלו הצדדים קנין סודר במנא דכשר למקניא ביה כדת וכדין על כל הקניינים שהקנו, על כל החיובים שהתחייבו ועל כל השעבודים המפורטים בהסכם ובנספח זה, ועוד הקנו על כל אלה בכל קנין המועיל לפי דעת כל הפוסקים כל דבר לפי קניינו.
- הקנין נעשה על כל חיוב וקנין בנפרד, וגם התנו שבאם לא ניתן לתת תוקף על פי ההלכה לאחד מן החיובים או הקניינים, לא יהיה בכך כדי לבטל תוקף שאר חיובי החוזה מן הטעם שנעשו כאחד.
- כל התנאים שנעשו בחוזה הנ"ל נעשו כתיקון חכמים, כתנאי בני גד ובני ראובן וכחומר כל תנאים.
- כל הקניינים והקנסות בהסכם זה נעשו בקנין גמור, בפני בית דין חשוב, דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי באופן היותר מועיל, הן על פי דין תוה"ק, והן על פי חוקי המדינה.
- כל תנאי הסכם זה הנם על פי היתר עסקא כתיקון חכמים, ולפי נוסח בנק המזרחי.
- הצדדים קבלו עליהם לדון על פי סברת הפוסקים המקיימים את החוזה ונספח זה, ושכל ספק בלשון ההסכם או הנספח יהיה נידון לקיומו כפי המשתמע ממנו ולא לבטולו.
- הצדדים מסכימים, כי כל סכסוך או חילוקי דעות בין הצדדים בקשר להסכם זה, בין הנובע באופן ישיר ובין הנובע באופן עקיף ממנו ביחס לביצועו, פירושו תחולתו או תוקפו, יועבר להכרעתו של בית הדין "משפט והלכה בישראל" עפ"י סדרי הדין הנהוגים באותו בית דין וחתימתם על הסכם זה כדין חתימתם על שטר בוררות.

על כל זה באנו על החתום, היום _____

צד א _____

צד ב _____

הבהרה: נספח זה נועד לשמש כנספח לחוזים אשר נערכו בסגנון שאינו מותאם לדרשות ההלכתיות. הנספח נותן תוקף הלכתי להתחייבויות רווחות בחוזים, ומשולב בו גם תנאי של היתר עסקא, על מנת למנוע איסור ריבית. **מדיניות:** לא ניתן להתחייב שנספח זה יתן תוקף לכל הסכם או לכל פרטיו. בעניין זה ניתן לקבל יעץ מפורט בפניה לבית הדין.

נשיאות בית הדין

נשיא: הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג
אבות בית הדין: הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי מכון "ארץ חמדה"

דיינים נוספים (רשימה חלקית):

הרב דניאל סן בוגר Y.U. ו"ארץ חמדה", דין אורח בבית הדין של הסתדרות הרבנים דאמריקה (R.C.A.), חבר בכיר בצוות המשיבים של "ארץ חמדה", עורך "חמדת ימים" (אנגלית).

הרב מנחם יעקובוביץ' בוגר Y.U. ו"ארץ חמדה", ר"ם בתוכנית להכשרת רבנים לקהילות בחו"ל, ובבית המדרש לרבנות ודיינות יוהנסבורג דרום אפריקה מטעם "ארץ חמדה".

הרב סאיר כהנא בוגר "ארץ חמדה", ר"ם בשיבת ההסדר בירוחם.

הרב ידידיה כהנא בוגר "ארץ חמדה", ר"ם בשיבת "אורות אביב" בתל-אביב.

מנהל בית הדין הרב סיני לוי, בוגר "ארץ חמדה".

הנהלה ציבורית:

פרופ' ישראל אהרוני
פרופ' פול באריס, עו"ד
הרבנית מלכה בינה
של בלוס, עו"ד
הרב יוליוס ברמן, עו"ד
עו"ד יוסף ב. גלמן
הרבנית חנה הגקין
מר סטיוארט הרשקוביץ
ד"ר יעקב ויינרוט, עו"ד
עו"ד שלום וסרטייל
מר אליעזר יסלזון
פרופ' נתן לוי, עו"ד

מר איזי לייבלר
ד"ר טובה ליכטנשטיין
פרופ' ברכיהו ליפשיץ, עו"ד
מר ג'יי פוסרנץ
הרב אהרון מתיתיהו פוס, עו"ד
הרבנית נורית פריד
פרופ' דב י. פרימר, עו"ד
עו"ד סנפורד ט. קולב
ד"ר יהושע רחנצווייג, עו"ד
עו"ד אשר רוט
מר קורט רוטשילד
מר פיל שוורץ

הנהלה תורנית:

הרב יעקב אריאל
הרב אהרון ליכטנשטיין
הרב נחום אליעזר רבינוביץ'
הרב הרשל שכטר
הרב מיכאל רחנצוויג
הרב יעקב פילבר
הרב יובל שרלו
הרב אלישע אבינור

